

K_4 – вплив внутрішніх ризиків.

Таблиця 3

Значення відкоригованого інтегрального фінансово-економічного показника інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств

№	Підприємство	Оцінка інвестиційної привабливості, бали		
		2005р	2006р	2007р
1	ВАТ “АК АДВІС”	0,00	0,00	0,00
2	ТОВ НВФ “Адвісмаш”	4,71	6,18	3,04
3	ВАТ “Красилівський машинобудівний завод”	9,70	5,80	15,45
4	ВАТ “ТЕМП”	3,65	2,87	4,25
5	ВАТ “Шепетівський завод культиваторів”	9,44	5,12	7,60
6	ЗАТ “Калинівський машинобудівний завод”	9,28	8,03	5,86
7	ВАТ “Кам’янець-Подільськільмаш”	3,67	4,33	3,77

Максимальне значення відкоригованого інтегрального фінансово-економічного показника інвестиційної привабливості у 2007 році з поміж семи аналізованих підприємств належало ВАТ “Красилівський машинобудівний завод”, причому ВАТ “Красилівський машинобудівний завод” – підприємство з тенденцією зменшення ефективності роботи, але станом на 2007 рік значення оцінки інвестиційної привабливості належало саме цьому підприємству та відповідало 15,45. Значення оцінки інвестиційної привабливості для ВАТ “Шепетівський завод культиваторів” відповідало 7,60. Потрібно зазначити, що даний показник протягом досліджуваного періоду зменшився, але в порівнянні з попереднім роком даний показник збільшився, що свідчить про позитивну тенденцію. Значення оцінки інвестиційної привабливості для ЗАТ “Калинівський машинобудівний завод” відповідало 5,86, це значення найменше серед трьох досліджуваних років. Значення оцінки інвестиційної привабливості ЗАТ “Калинівський машинобудівний завод” мало тенденцію до зменшення, що є негативним явищем для будь-якого промислового підприємства. Значення оцінки інвестиційної привабливості для ВАТ “Темп” відповідало 4,25. Даний показник протягом досліджуваного періоду зменшився, але порівнюючи з попереднім роком даний показник збільшився, що свідчить про позитивну тенденцію. Значення оцінки інвестиційної привабливості для ВАТ “Кам’янець-Подільськільмаш” відповідало 3,77, аналізуючи значення показника протягом трьох років, можна сказати, що коливання його незначне. Значення оцінки інвестиційної привабливості для ТОВ НВФ “Адвісмаш” було нижчим і дорівнювало 3,04 на 2007 рік. Це можна пояснити тим, що підприємство працює на ринку лише з 2005 року, в основному під замовлення і відоме лише серед вузького кола замовників його продукції. Що стосується ВАТ “АК Адвіс”, то дане підприємство є інвестиційно непривабливим, оскільки значення відкоригованого інтегрального фінансово-економічного показника інвестиційної привабливості за вказаний період дорівнювало 0.

Література

1. Коюда В. О. Основи інвестиційного менеджменту / Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. – К.: Кондор, 2008. – С. 165 – 181.

Надійшла 16.09.2009

УДК 637.1

О. І. ГОНЧАР, Н. СКЛОННА
Хмельницький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМКІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Розглянуто основні підходи щодо організації та оцінювання фінансового стану комерційних банків. Запропоновані методичні підходи побудови нормативно-індексної моделі оцінки фінансової рівноваги банку в сучасних умовах.

The main approaches to organizing and evaluating the financial condition of commercial banks. Suggested teaching approaches build regulatory model assessment index of financial balance in the bank's current conditions.

Ключові слова: фінанси, фінансові установи, банки, ризики, ефект.

Ефективне функціонування економіки країни значною мірою визначається розвитком банківської системи. В розвинутих країнах банківська система являє собою результат тривалого і складного історичного

розвитку в умовах ринкової економіки. Вітчизняна ситуація з трансформацією економіки від планово-адміністративної системи управління до ринкової відбулася за історично короткий період часу, що спонукало до швидкого розвитку банківської системи.

В умовах розвитку ринкових відносин найбільший розвиток отримала мережа кредитних інститутів, головною ланкою якої виступають банки. Банківська система має дворівневу структуру і подана на першому рівні Національним Банком України з його регіональними відділеннями, на другому — розвинута мережа комерційних банків.

Актуальність теми зумовлена тим, що одним із пріоритетних напрямків досліджень у банківській сфері залишається об'єктивне оцінювання фінансового стану комерційних банків. Проте універсальної комплексної методики аналізу діяльності кредитних установ на сьогодні не розроблено ні у вітчизняній, ні у зарубіжній науці. Тому за сучасних умов високої ризикованості фінансової діяльності банківських установ ці проблеми набувають особливої актуальності.

Фінансова діяльність пов'язана з формуванням фінансових ресурсів підприємства. Фінансова діяльність — це діяльність щодо залучення та погашення банківських та інших позик, збільшення та зменшення статутного капіталу через емісію чи викуп акцій, емісію та погашення власних боргових зобов'язань.

Фінансова діяльність банків — це акумулювання ресурсів і управління цими ресурсами шляхом здійснення розрахункових, посередницьких, кредитних та інших фінансових операцій.

Сучасні банки пропонують своїм клієнтам широкий набір послуг, беруть участь у найрізноманітніших фінансових операціях, забезпечуючи професійне виконання покладених на них функцій. Сьогодні в Україні регулювання фінансової діяльності банківських установ відбувається нормативно-правовими актами Національного банку України, зокрема "Інструкцією про регулювання діяльності банку" затвердженою постановою Правління НБУ № 368 від 28 серпня 2001 року [1].

Аналіз економічної літератури засвідчив, що економісти активно працюють над удосконаленням методик оцінювання фінансового стану банківських установ. Російські економісти О. Кармінський та А.Петров розробили методику рейтингу динамічної фінансової стабільності банків, що ґрунтується на застосуванні сіткової моделі аналізу грошових потоків банку [2].

Заслужують увагу дослідження О.Мертенса та Дж.Урги щодо застосування методики маржинального аналізу в процесі оцінки ефективності банківської системи [3].

В інших дослідженнях для оцінювання показників стійкості банків пропонуються методики побудови нейронних мереж [4].

Дослідженням проблеми оцінки фінансової діяльності банківських установ в Україні займаються Ю. А. Потійко, С. М. Лаптев, Н. М. Шелудько, Г. Карчева, О. Заруцька, Л. Примостка, А. Т. Жмуркевич, О. М. Мишишин, Р. Ш. Тиркало, В. Черкасов, К. Ф. Черкашина, М. Д. Алексеенко, М. Р. Ковбасюк, Р. Б. Кульчицька та інші. Але, як засвідчує огляд літературних джерел, є ще ряд невирішених питань, які вимагають поглибленого дослідження. Внаслідок цього універсальної комплексної методики аналізу діяльності банківських установ на сьогодні не розроблено [5].

За напрямками банківської роботи, спеціалізацією основної клієнтури та законодавчими обмеженнями на сфері діяльності виділяють декілька різновидів банків. У зв'язку з цим термін "банк" нині майже не використовується без прикметника, що характеризує власне банк, тип його операцій, призначення та форму власності тощо.

За розміром: виділяють 4 групи банків:

- група I — банки, активи яких перевищують 1300 млн грн;
- група II — банки, активи яких становлять понад 500 млн грн;
- група III — банки з активами понад 200 млн грн;
- група IV — банки з активами менше 200 млн грн.

За станом на початок 2006 р. до групи I належало 10 банків (6,4% від загальної кількості діючих банків), до групи II — 12 банків (7,6%), до групи III — 34 банки (21,7%). Найбільш численною виявилася група IV — у кількості — 101 (тобто 64,3%).

На сучасному етапі найбільш поширеними є такі види спеціалізованих банків: іпотечні, інвестиційні, ощадні, зовнішньоекономічні, клірингові. Основа діяльності іпотечних банків — мобілізація фінансових ресурсів шляхом випуску власних довгострокових боргових зобов'язань та здійснення кредитування під заклад об'єктів нерухомості. Інвестиційні банки — це установи, що залучають кошти через емісію цінних паперів власного боргу та вкладають їх у корпоративні та державні цінні папери, а також надають послуги з гарантованого розміщення випусків цінних паперів різних емітентів. Ощадні банки — це фінансові інститути, діяльність яких базується на залученні заощаджень населення у формі вкладів і їх використанні на ринку міжбанківських кредитів та через надання споживчих позик. Основними функціями зовнішньоекономічних банків є залучення та розміщення коштів в іноземній валюті, обслуговування зовнішньоторговельного обороту клієнтів через здійснення відповідних кредитно-розрахункових операцій.

На відміну від звичайних господарських товариств, більшість з яких можуть починати фінансово-господарську діяльність одразу після державної реєстрації, комерційні банки, навіть зареєстровані в

Державному реєстрі банків, не мають права на здійснення банківських операцій без отримання відповідної ліцензії. Без отримання банківської ліцензії не дозволяється здійснювати одночасно діяльність щодо залучення вкладів та інших коштів, які підлягають поверненню, і надання кредитів, а також вести рахунки.

Одним із пріоритетних напрямків досліджень у банківській сфері усіх банків залишається об'єктивне оцінювання їх фінансового стану. Проте універсальної комплексної методики аналізу діяльності кредитних установ на сьогодні не розроблено ні у вітчизняній, ні в зарубіжній науці. Тому за сучасних умов високої ризикованості фінансової діяльності ці проблеми набувають особливої актуальності. Як правило, застосовувані на практиці методики аналізу банківської діяльності ґрунтуються на використанні великої кількості як абсолютних, так і відносних показників, що перетворює в доволі складну проблему формування інтегральної оцінки всієї сукупності розрахункових величин. Найпоширенішими прийомами залишаються коефіцієнтний аналіз та методики рейтингового оцінювання банків, однак навіть попри їхню простоту, доступність та універсальність, вони не можуть бути визнані задовільними методичними підходами до комплексної оцінки діяльності сучасного банку [6, с. 236].

Узагальнення та систематизація підходів до оцінки фінансового стану банку дала змогу дійти висновку, що більшість з них є модифікаціями рейтингових систем оцінювання банків, адже в них передбачається наявність множини банків, а оцінювання здійснюється за методом порівняння (з найбільш ефективними, стійкими чи надійними банками). І хоча отримані в такий спосіб характеристики є доволі корисними, проте вони не дають змоги оцінити діяльність одного, окремо взятого, банку з позицій досягнення його стратегічної мети (адже кожен банк має власну мету) та прийняти обґрунтовані управлінські рішення [7, с. 221].

Спрямування сучасних наукових досліджень у банківській сфері свідчить, що пріоритетного значення набуває інтегрований підхід до оцінювання діяльності банків з урахуванням динамічної компоненти. Для формалізованого опису не лише стану системи "банк" (статичний аналіз), а й руху системного об'єкта в часі (динамічний аналіз), пропонуємо використати методику побудови динамічного нормативу як одного з найбільш обґрунтованих, реалістичних та економічно інтерпретованих методичних засобів комплексного аналізу фінансової діяльності. Теоретичне обґрунтування та методичні засади формування динамічного нормативу здійснено російськими вченими Н. М. і Ю. А. Погостинськими, які застосували методи непараметричної статистики до аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності. Доцільність практичної реалізації підтверджена окремими спробами використання цих прийомів у банківській сфері, зокрема стосовно оцінювання ліквідності і платоспроможності банку [8, с. 261]. Дослідження можливостей аналітичної моделі динамічного нормативу дало змогу дійти висновку, що цей підхід найбільшою мірою відповідає вимогам до створення комплексної методики оцінювання фінансової діяльності банку. На основі цього методичного підходу розроблено нормативно-індексну модель динамічної фінансової рівноваги банку.

Сутність прийому полягає у формуванні інтегральних оцінок за допомогою динамічного нормативу-рангового ряду аналітичних показників, упорядкованих за ознакою ступеня їх динаміки (темтів зростання) у такий спосіб, що підтримання цього порядку в реальній діяльності банку забезпечує одержання ліпших проти попереднього періоду фінансових результатів. Динамічна компонента знаходить вираження за допомогою проранжованого ряду економічних показників, упорядкованих за темпами зростання з урахуванням їх взаємовідношень та взаємовпливу. У такий спосіб формується динамічний норматив, котрий дає змогу оцінити ті властивості об'єкта досліджень, які жодним окремим показником описати неможливо.

Методика побудови нормативної динамічної моделі включає такі основні елементи:

а) система інтегральних показників – сукупність значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів), що комплексно характеризують кожен зі складових фінансової рівноваги банку (ліквідність, платоспроможність, надійність, фінансовий стан) та описують емерджентні властивості системи;

б) динамічний норматив – сукупність показників, упорядкованих за ознакою ступеня їх динаміки (зокрема темтів чи індексів їх зростання та приросту) так, що підтримання цього порядку в реальній діяльності банку забезпечує отримання ліпших порівняно з попереднім періодом результатів;

в) нормативна або еталонна модель – формалізований опис бажаного стану банку, здійснений за допомогою упорядкованого ряду індексів динаміки аналітичних показників (коефіцієнтів), що комплексно характеризують фінансову рівновагу комерційного банку, при цьому нормативна модель одночасно слугує засобом досягнення заданого стану системи "банк" [8, с. 203].

За своїм змістом нормативна модель є ідеальною, тобто такою, що формалізовано описує еталонний порядок зміни аналітичних показників, котрі характеризують процес розвитку банку. Очевидно, що ідеальний стан часто є недосяжним на практиці, проте побудова нормативної моделі уможливіло визначення об'єктивної точки відліку, дає змогу проаналізувати ступінь відхилення реального фінансового стану банку від Ідеального і скоригувати його подальший розвиток. Призначення такої моделі полягає в тому, щоб свідомо конструюючи та контролюючи динаміку показників не лише визначати напрям руху системи "банк", а й керувати цим рухом, спрямовуючи на досягнення поставлених банком цілей. Втім, спираючись на ті ж самі методичні засади, можна побудувати дескриптивну модель, котра буде більш

реалістичною, описуючи найефективніший за даних обмежень шлях розвитку банку.

Загальна спрямованість руху системи "банк" з метою досягнення фінансової рівноваги описується за допомогою формулювання цільових установок, котрі формалізуються через упорядкованість показників діяльності банку. Тоді мета управління банком полягає у підтримці визначеного в такий спосіб порядку. Процес побудови нормативної динамічної моделі складається з кількох етапів. Побудова динамічної моделі розпочинається із вибору значимих і технологічно реалізованих показників діяльності банку, на основі яких формується динамічний норматив. При цьому варто зауважити, що єдиних чітко формалізованих підходів чи рекомендацій щодо критеріїв вибору та кількості значимих показників не існує, а при вирішенні цього питання керуються такими чинниками, як мета управління, його спрямованість, склад інформаційної бази, необхідний рівень деталізації та ін.

На другому етапі побудови нормативної динамічної моделі здійснюється економічна інтерпретація співвідношень між показниками, від якої залежить якість та об'єктивність результативних оцінок, корисність самої моделі та доцільність її практичної реалізації. Це один із найважливіших етапів, де основним засобом дослідження є логічно-теоретичний аналіз, спрямований на визначення змісту та взаємозв'язків економічних категорій, показників, коефіцієнтів, котрі описують діяльність банку, а необхідною умовою – дотримання економічної обґрунтованості при порівнянні кожної пари показників. Наприклад, перевищення темпів зростання процентних доходів над процентними витратами є свідченням підвищення ефективності роботи банку, а перевищення темпів зростання резерву на покриття кредитних ризиків порівняно з темпами зростання обсягів кредитного портфеля банку вказує на підвищення ризику.

Проте не всі співвідношення між показниками мають однозначне трактування, наприклад, швидше зростання активів банку порівняно з темпами зростання власного капіталу з одного боку свідчить про розширення можливостей банку щодо залучення коштів, а з другого – про підвищення загального ризику банку. Тому необхідно розглянути та проаналізувати всі можливі пари відібраних на першому етапі показників і здійснити їх упорядкування з орієнтацією на досягнення стратегічних цілей банківської установи. За результатами цієї процедури отримують нормативне (еталонне) упорядкування показників, яке є економічно обґрунтованим з позицій мети діяльності конкретного банку.

На третьому етапі реалізується процедура ранжирування через попарне порівняння та упорядкування показників, за результатами якого будується динамічний норматив. Слід підкреслити, що сам процес упорядкування показників здійснюється з огляду на мету, котру поставлено перед об'єктом управління. Відтак для різних рівнів управлінської ієрархії вибір показників та процедури упорядкування відрізнятимуться. З метою формування динамічного нормативу розглядають кожну пару показників діяльності банку та вибирають той, що має зростати швидше, надалі порівнюючи його з третім показником та обираючи найбільш "швидкий", вже з останньої пари, і так далі. Процедура повторюється до тих пір, поки не буде знайдено показник, який має зростати найвищими темпами, і саме він стає першим в ординальному упорядкуванні показників. У такий же спосіб упорядковуються всі інші показники, в результаті чого отримують проранжований ряд показників діяльності банку (ординальну шкалу).

З огляду на розглянуті принципи побудови динамічного нормативу розроблено нормативно-індексну модель оцінки фінансової рівноваги банку. За результатами проведеного теоретичного аналізу було виокремлено та включено до динамічного нормативу такі основні характеристики фінансової рівноваги банку: ліквідність, достатність капіталу, прибутковість, якість активів та ризику. Ці характеристики подано у формі співвідношень, за допомогою яких обчислюються значення відповідних нормативних виразів. Динаміка прийнятих до розрахунку показників визначає динаміку і самого нормативного співвідношення. Наприклад, зниження темпів зростання власного капіталу банку порівняно з темпами зростання сумарних активів та позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених резервів, свідчить про зниження рівня адекватності регулятивного капіталу (норматив платоспроможності банку – Н 2) та спрямування його до граничної межі, установлені НБУ. Відтак очевидно, що, відповідно до нормативів регулювання діяльності банків в Україні, темпи зростання власного капіталу банку мають бути вищими, ніж темпи зростання активів, зважених за ризиком. Аналогічні міркування стосуються і коефіцієнта миттєвої ліквідності, методика розрахунку якого регулюється централізовано.

Іншу групу утворюють співвідношення, які централізовано не регулюються, проте суттєво впливають на фінансову рівновагу банку. До них належать коефіцієнти, котрі характеризують прибутковість та ризик. Зокрема, для позитивної оцінки ефективності роботи банку необхідно, щоб темпи зростання його чистого прибутку були вищими за темпи зростання власного капіталу та активів (коефіцієнти ROE і ROA), а показники ризику навпаки знижувалися: активи зростали нижчими темпами, ніж власний капітал, а резерв на покриття кредитних ризиків – нижчими темпами, ніж обсяг кредитного портфеля банку [9].

З урахуванням виявлених особливостей здійснюється економічна інтерпретація динамічних співвідношень між відібраними показниками та їх ранжирування за темпами зростання. У такий спосіб оцінюються динамічні властивості системи, як і взаємозв'язків економічних категорій, показників, коефіцієнтів, котрі описують діяльність банку, а необхідною умовою-дотримання економічної обґрунтованості при порівнянні кожної пари показників. Наприклад, перевищення темпів зростання процентних доходів над процентними витратами є свідченням підвищення ефективності роботи банку, а

перевищення темпів зростання резерву на покриття кредитних ризиків порівняно з темпами зростання обсягів кредитного портфеля банку вказує на підвищення ризику.

За результатами впорядкування ряду індексів динаміки відібраних показників побудовано динамічний норматив фінансової рівноваги банку-сукупність базових співвідношень, до переліку яких включено як деякі обов'язкові нормативи НБУ, так і показники, котрі централізовано не регулюються, проте суттєво впливають на фінансову діяльність банку.

Після побудови нормативу формують фактичне упорядкування обраних показників, яке відображає реальний фінансовий стан банку, котрий є наслідком прийнятих та реалізованих управлінських рішень. Порівняльний аналіз нормативного упорядкування показників, відображеного в динамічному нормативі, з їхнім фактичним упорядкуванням дає можливість виявити інверсії (відхилення) та з'ясувати, наскільки реальний розвиток банку відповідає ідеальному. За такого методичного підходу до побудови та трактування динамічної моделі стає очевидним, що інтегральна оцінка характеризує ступінь наближення до еталону і не залежить від досягнутого в минулому. Отже, інтегральна оцінка динамічної фінансової рівноваги банку включає не лише статичну (характеристика стійкості), а й динамічну компоненти (характеристика розвитку, руху) діяльності банку.

Варто підкреслити, що запропонована модель динамічного нормативу не є універсальною. Спираючись на загальні методичні засади, можна побудувати індивідуальну модель або систему моделей, включивши до них значимі для конкретного банку показники. У процесі побудови моделі потрібно розглянути, вивчити та врахувати всі групи коефіцієнтів, що дають змогу кількісно описати та оцінити діяльність банку, причому не лише в статистіці, а й у динаміці. Оскільки вибір таких показників – процедура складна і неоднозначна, а єдиний критерій не існує, то формуючи динамічний норматив, слід керуватися наступними основними принципами.

1. Для об'єктивного оцінювання фінансової рівноваги банку, необхідно гармонійно поєднати два напрямки аналізу: перший – пряме регулювання і контроль за додержанням економічних нормативів НБУ; другий – ініціативна оцінка діяльності банку (саморегулювання) на основі комплексної системи показників (встановлених лімітів).

2. До оцінки фінансової рівноваги банку слід включати основоположні напрямки аналізу, що описують найсуттєвіші сторони його діяльності і можуть бути виражені кількісно через систему показників.

3. Перелік має формуватися із сукупності значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів тощо), які комплексно характеризують кожну зі складових фінансової рівноваги банку (ліквідність, платоспроможність, надійність, фінансовий стан) та описують емерджентні властивості системи.

4. Показники мають характеризуватися як технологічно значимі, зокрема важливо, щоб відображені в них банківські операції мали неперервний характер, відтак в ефективно працюючому банку вони завжди матимуть значні обсяги (величини) і в такому разі динаміка обраних співвідношень найбільшою мірою характеризуватиме зміни рівня фінансової рівноваги банківської установи).

Узагальнення методичних підходів до побудови динамічного нормативу дають підстави стверджувати, що порівняно з іншими прийомами аналізу цей метод має низку суттєвих переваг, а саме:

1) зводить до мінімуму втрату інформативності, оскільки в ньому кожний показник зберігає своє значення;

2) ліквідує ефект взаємного погашення позитивних і негативних змін у діяльності банку, зафіксованих у значеннях різних показників;

3) виражає динаміку показників у їх співвідношенні, не залежить від досягнутого в минулому;

4) може бути нормативним або дескриптивним залежно від цілей аналізу; має комплексний характер, оскільки до нормативу можна включати показники, що характеризують будь-які аспекти банківської діяльності, не зважаючи на застосовувані при цьому одиниці виміру;

5) дозволяє спрямовувати рух системи банку, задаючи цілі для діяльності банку, котрі жодним окремим показником описати неможливо;

6) дає можливість оцінити ступінь реалізації намічених цілей і реалізувати контролюючу функцію: надає можливості для аналізу інтегральних показників, що відображають емерджентні властивості системи (банку), а отже, є системним.

Вивчення методологічних принципів побудови динамічної моделі фінансової стійкості банку та прикладних аспектів її реалізації дає підстави зробити висновки та узагальнення стосовно практичного спрямування та можливостей застосування цього підходу у вітчизняних банках.

Розглянутий методичний підхід можна охарактеризувати як універсальний інструмент аналітичних досліджень, котрий дає змогу не лише отримати інтегральну оцінку фінансової стабільності банку, а й спрямовувати його подальший розвиток через формування аналітичної нормативної моделі, причому як за окремими напрямками банківської діяльності, так і в комплексі.

Література

1. Інструкція Національного банку України "Про порядок регулювання діяльності банків в

Україні": затв. Пост. Правління Національного банку України № 368 від 28.08.2001.

2. Батпракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка. – М.: Логос, 1998. – 252 с.
3. Малярець Л., Огенко І. Визначення оптимальної структури капіталу банку при розрахунку узагальнюючого показника його діяльності за допомогою математичних методів//Банківська справа. – 2000. – № 2. – С. 17–19.
4. Екушов А. И. Модели учета и анализа в коммерческом банке. – Калининград: Янтарная сказка, 1999. – 208 с.
5. Примостка Л. О. Методичні аспекти аналізу ефективності управління портфелями комерційних банків // Банківська справа. – 2000. – № 1. – С. 28 – 30.
6. Васюренко О. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків.– К.: Знання, 2006. – 463 с.
7. Коцовська Р. М. Операції комерційних банків: Навч. посіб. – Л.: "Центр Європи", 2000. – 277 с.
8. Соколовський С. Методика оцінки основних фінансових операцій комерційного банку за допомогою трансфертного ціноутворення // Вісник НБУ. – 2000. – № 8. – С. 31 – 33.
9. Примостка Л. О. Управління активами і пасивами комерційного банку // Вісник НБУ. – 2001. – № 2. – С. 39 – 43.

Надійшла 02.10.2009

УДК 65.012.45

О. М. ГРЕБЕШКОВ

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ТА ДЖЕРЕЛА ЇХ ЗАДОВОЛЕННЯ

В статті наведено порівняльні оцінки інформаційних потреб вітчизняних та зарубіжних підприємств. Запропоновано авторський погляд на проблематику інформаційного забезпечення довгострокової діяльності вітчизняних підприємств. За результатами власного дослідження виявлено специфічні особливості інформаційного забезпечення українських підприємств на основі порівняння профілю їх інформаційних потреб з потребами зарубіжних компаній, що діють в умовах розвинутої економіки. Зроблено висновки щодо ключових принципів інформаційного забезпечення вітчизняних підприємств та доцільності виокремлення в стратегічному наборі інформаційної стратегії підприємства

The article represents the comparison of information needs of domestic and foreign enterprises. Authors' view to the problem of information support of the long-run of domestic enterprises is proposed. As the result of author's research, the unique specifics of informational support of Ukrainian enterprises were discovered, as well as the key principles of this process. The need to separate out the information strategy of an enterprise in its strategic set was stated.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інформаційні потреби, ринкове середовище, дослідження.

В умовах формування ринкової економіки життєздатні системи управління повинні характеризуватись гнучкістю, мобільністю, здатністю адаптуватися й вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, можливістю швидкої, комплексної перебудови на реалізацію нових завдань. Від цього значною мірою залежить стан окремих підприємств, результатів їхнього функціонування, збереження й збільшення економічного потенціалу регіонів та країни. В такій ситуації роль основної підсистеми управління починає грати інформаційне забезпечення управління всією виробничою господарською діяльністю підприємств.

Певною мірою подолати невизначеність навколишнього інформаційного середовища допомагають доступні знання та нагромаджені інформаційні масиви. В деяких сферах діяльності (наприклад, виробництво продуктів харчування, паливно-енергетичній сфері, автомобілебудуванні та ін.) інформація про продукти, ринки та конкуренцію збирається регулярно. В багатьох випадках автоматизація та використання інформаційних технологій зробили можливим швидкий збір та аналіз великих масивів даних та трендів. Інформація, яка є доступною, достатньо деталізованою та вчасною може значно покращити прозорість зовнішнього інформаційного ринкового середовища.

Сьогодні як вітчизняними так і зарубіжними дослідниками активно вивчаються окремі аспекти місця інформації та інтелектуальних ресурсів у процесі діяльності підприємств та у забезпеченні їх конкурентоспроможності [1] і ролі інформаційних технологій в процесі управління підприємством [2]. Дослідження також інколи стосуються способів управління інформаційними ресурсами та забезпечення інформацією процесу прийняття та реалізації стратегічних рішень [3]. Певні спроби розв'язати зазначену задачу можна знайти у працях із похідних дисциплін, таких як інформаційний маркетинг. Л.Ф.Єжова зазначає, що «...ціль інформаційного маркетингу — знайти відповідність між можливостями інформаційних структур і потребами споживачів цільового ринку. Зробити це можна тільки з допомогою систематичних досліджень зовнішнього та внутрішнього середовищ фірми. Застосування маркетингового дослідження